

Tonaalista kontrapunktia

Kirjoitettava mallin mukaisesti vastääni kontrapunkti annettuun melodiaan tai bassoon ("cantus firmus": *c.f.*)

Ohje 1:

Intervalli on alussa ja lopussa 8.
Muualla sallitaan myös 3, 5 ja 6.
Sekstejä ja terssejä voi olla useampi
peräkkäin. Intervallinumerot merkitään
viivastojen väliin (nrot 2...9 oktaavit
suspistetaan).

A

8 6 6 3 8 6 8

Toiseksi viimeisessä tahdissa basson
sävel on 2., 5. tai 7. aste. Melodiassa
joko 2. tai 7.

B

8 3 3 6 6 3 8

Vähennetty kvintti (4. ja 7. aste)
sallitaan, jos se purkautuu sisäänpäin.

Ainoastaan viimeisissä tahdeissa voi
olla kaksi peräkkäistä hyppyä bassossa.
Muualla hyppyä seuraa aina astekulku.

C

8 3 3 v5 3 5 8

peräkkäiset hyppyt

Rinnakkaiset oktaavit ja kvinttit ovat
kiellettyjä. Samoin dissonanssit
(2, 4 ja 7) sekä sävelten kromaattiset
muunnokset.

Säveliä ei saa toistaa eikä kirjoittaa
nuotteja apuviivoille.

D

8 8 5 5 9 y4 6

säveltoisto

Harjoitukset 1 ja 2:

c.f.

8 8 5 5 9 y4 6

c.f.

8 8 5 5 9 y4 6

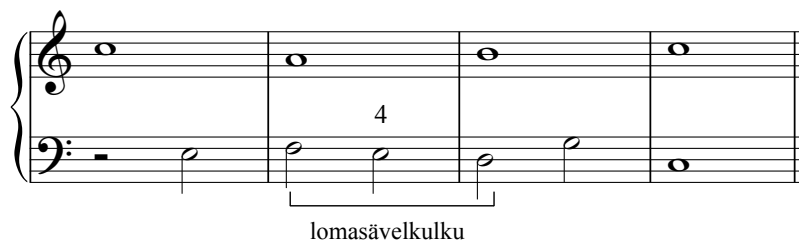
2. laji (aika-arvosuhde 1:2)

Jälkimmäisellä (heikolla) tahtiosalla sallitaan konsonanssin lisäksi myös lomasävelkulussa oleva dissonanssi (4, 7 tai 9).

Harjoitus voi alkaa tauolla, jonka jälkeen on konsonanssi (3, 5, 6 tai 8). Säveltoistoja ei edelleenkään sallita.

Lomasävelkulussa voi olla myös konsonanssi (K)
Dissonanssista (D) on liikuttava aina asteittain,
konsonanssin jälkeen sallitaan myös hyppy.
Harjoitus voidaan päättää kahteen kokonuottiin.

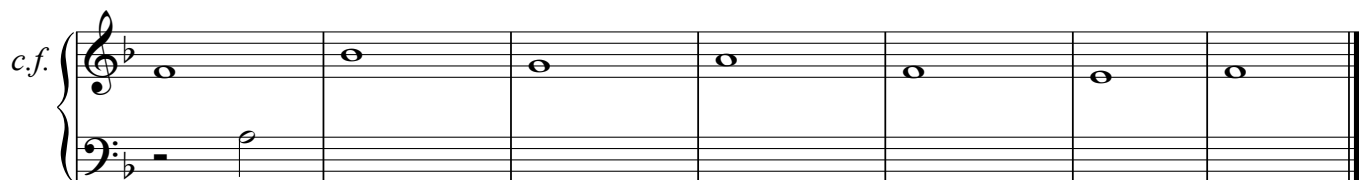
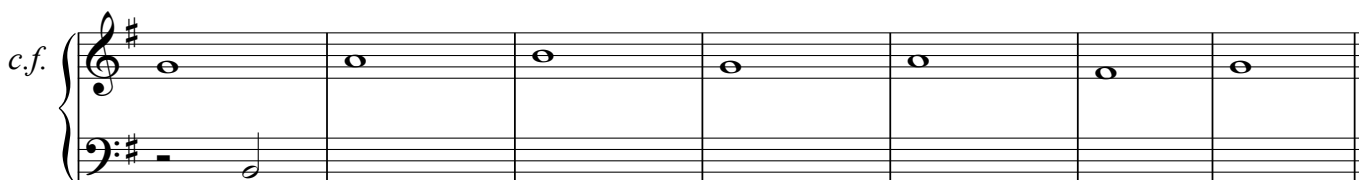
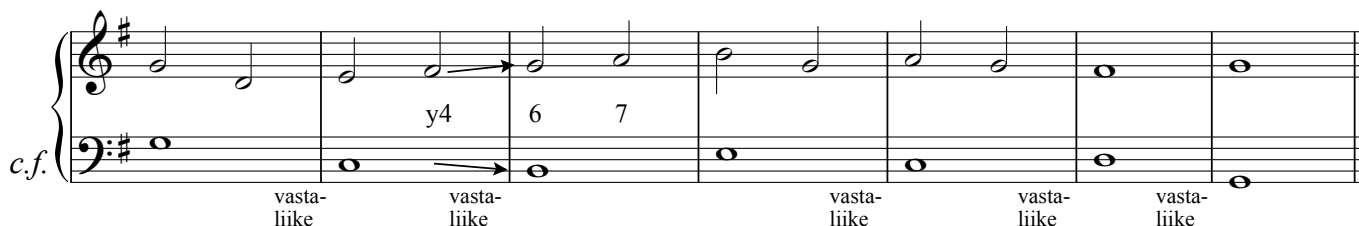
Vastaliike (ks. nuolet) lisää äänen itsenäisyyden vaikutelmaa, mikä on kontrapunktissa ideaali.

Cantus firmus voi sisältää paljonkin hyppyjä.

Vastäänäen on kuitenkin edettävä mahdollisimman paljon asteittain.

Myös ylinouseva kvartti äänen välillä sallitaan, jos se purkautuu ulospäin. Melodisena liikkeenä se on kuitenkin kielletty.

3. laji (aika-arvosuhde 1:4)

Kolmas laji koostuu neljäsosanuoteista. Edellisten lajien kohdalla mainitut säännöt ovat edelleen voimassa. Koska säveltoisto on edelleen kielletty, dissonansseja syntyy väkisinkin. Ne on sijoitettava ”heikoille tahtiosille” eli tahdin 2. ja 4. säveleen.

Asteittaisissa alaspäisissä kuluissa sallitaan dissonanssit 4 (-3) ja 9 (-8) myös vahvoilla tahtiosilla.

Tehtäviä ratkottaessa kannattaa tähdätä seuraavan tahdin alkusäveleen (ks. ossia-viivasto).

Lomasävelkulkujen (ls) lisäksi ylä- ja alapuoliset sivusävelet (ss) sallitaan heikoilla tahtiosilla.

Tehtävä voidaan aloittaa neljäsosatauolla. Bassotehtävissä sallitaan lomasävel-dissonansseista 2-3-kulku myös vahvalla tahtiosalla.

Suuret hyppyt (jopa 8) ovat sallittuja, mutta ne on ”tasattava” eli niiden jälkeen liikutaan vastakkaiseen suuntaan. Hyppy takaisin (lähtösäveleen) on kielletty. Toiseksi viimeinen nuotti voi olla puoli-nuotti.

Sekvenssirakenteita ei saa käyttää. Esimerkkinä tässä kolme cambiata-kuviota. Vain cambiatan yhteydessä sallitaan hyppy dissonoivasta sävelestä toiseen dissonanssiin (kuvion 2. ja 3. sävel).

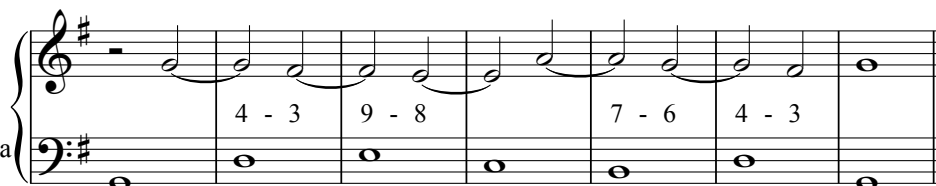
Kolmas laji on haastava, koska siinä on monia sääntöjä. Alla olevassa esimerkissä dissonanssit on esitetty + -merkeillä. Kaksi peräkkäistä hyppyä sallitaan vain, jos ne ovat eri suuntaan ja muodostavat konsonansseja.

Lajiin liittyvät harjoitukset loppusivuilla

4. laji (pidätykset)

5

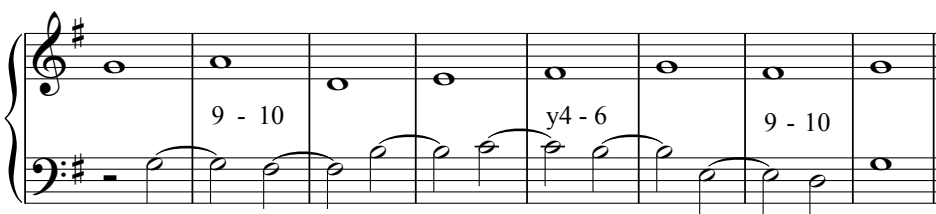
4. lajissa tulevat mukaan pidätykset 4-3, 9-8 ja 7-6. Pidätykset luodaan tahdin ykköselle ja aika-arvona on puolinuotti. Jos pidätys ei onnistu, niin on kirjoitettava kaksi peräkkäistä konsonanssia.

Kun puhtaan kvartin tilalla on y4 on luontevampaa purkaa dissonanssi ulospäin.

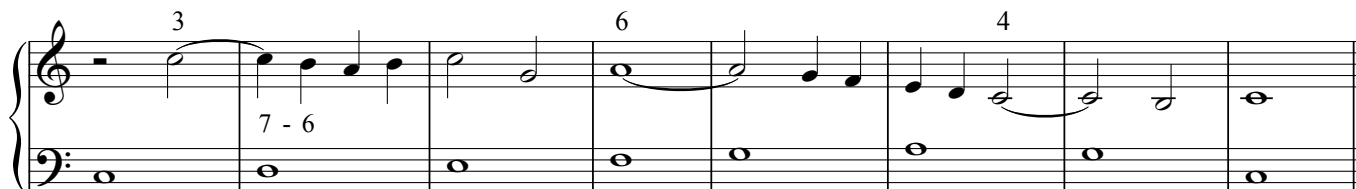

Bassotehtävässä voi olla vain 9-10-pidätys tai y4-6

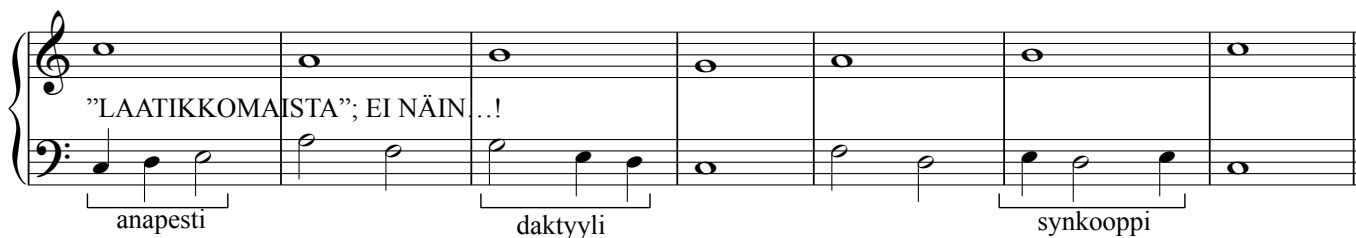

5. laji (melodian muodostus)

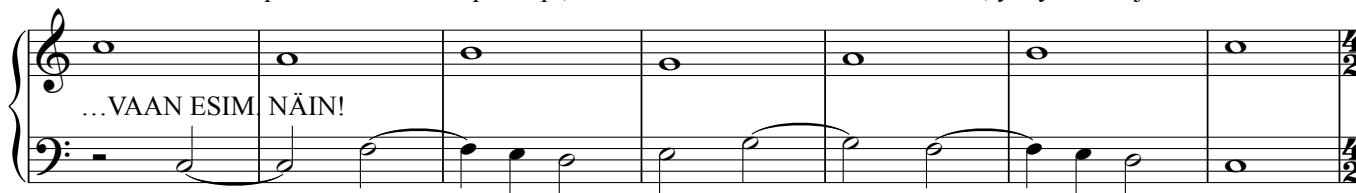
Viidennessä lajissa käytetään kaikkia kolmea aika-arvoa luomaan rytmisesti luonteva, pääasiassa asteittain etenevä melodia. Pidätyksen kesto voi olla myös 3 tai 6 neljäsosanuottia 4:n lisäksi.

”Laatikkomaista melodianmuodostusta” (anapesti- ja daktyylirytmit ilman) tulee välttää. Myös synkooppirakenne (iskulla olevaa neljäsosaa seuraa pidempi aika-arvo) on kielletty.

Alla oleva kontrapunkti on edellistä parempi, koska siinä on enemmän vastaliikettä, yhdyskaaria ja asteittaisuutta.

Aito kontrapunkti ja jäljittely

Lopuksi siirrytään aidon kontrapunktin tekemiseen luopumalla cantus firmuksesta. Melodiat katsotaan tasavertaisiksi, vaikka ylä-ääni helposti hahmottuukin varsinaiseksi melodiaksi. Tasavertaisuutta lisää, jos äänet imitoivat (jäljittelevät) toisiaan.

Alla on katkelma *Orlando di Lasson* (1532 -1594) eräästä motetista, jossa edellä luetellut melodiset säännöt toteutuvat (säveltoisto voidaan ajatella pidempänä aika-arvona, jota esim. teksti jakaa osiin). Katkelmassa on kolmen tyyppistä jäljittelyä; oktaavi-imitaatio on tavallisin, kvinttiä alemmaa lähtevä imitaatio voidaan nimetä myös kvartti-imitaatioksi (oktaavi alas, kvartti ylös) ja samalla perusteella (imitoinnissa harvinainen) terssisuhde voidaan hahmottaa sekstisuhteena.

Lassus: 24 MOTETTI a due voci nro 18

The musical score is in G major, 2/2 time. It consists of two systems of staves. The first system shows an octave imitation (oktaavijäljittely) where the bass line follows the treble line an octave lower. The second system shows a fifth/quart imitation (kvintti/kvarttijäljittely) where the bass line follows the treble line a fifth lower. The third system shows a third/sixth imitation (terssi/sekstijäljittely) where the bass line follows the treble line a third lower. The score ends with 'etc.' indicating further imitation.

Aluksi voi imitoida esim. vain alkuintervallin ja muodostaa vastamelodia niin, että melodioiden rytmit mieluummin täydentävät toisiaan kuin muodostavat saman rytmin. Tahtiosoitus voi olla muukin kuin 2/2.

The musical score is in G major, 3/4 time. It shows a single-measure imitation where the bass line follows the treble line in the next measure, maintaining the same rhythm. The score ends with a double bar line.

Imitoinnin voi tehdä askel kerrallaan siirtämällä teeman alun bassoon ja laatimalla siihen kontrapunktin melodiaan, jonka taas siirtää bassoon jne.

The musical score is in G major, 2/2 time. It shows a step-by-step imitation where the bass line follows the treble line in a series of steps. The sequence of notes 8, 6, 3 is indicated, showing the intervallic relationship between the two lines. The score ends with a double bar line.

Kvinttisuhteisessa imitoinnissa voidaan käyttää tonaalista vastausta, jolloin esim. hyppyyä toonikalta dominantille seuraa vastaäänessä hyppyä dominantilta toonikaan.

The musical score is in G major, 2/2 time. It shows a tonal response where the bass line follows the treble line in a fifth relationship. The sequence of notes 8, 6, 3 is indicated, showing the intervallic relationship between the two lines. The score ends with a double bar line.